

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN THỊ QUỲNH TRANG

VAI TRÒ CỦA CÁC TỔ CHỨC PHI CHÍNH PHỦ
TRONG QUÁ TRÌNH HOẠCH ĐỊNH CHÍNH SÁCH VỀ
CÔNG NGHỆ THÂN THIỆN MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM

LUẬN VĂN THẠC SĨ
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ

Hà Nội, 2016

ĐẠI HỌC QUỐC GIA HÀ NỘI
TRƯỜNG ĐẠI HỌC KHOA HỌC XÃ HỘI VÀ NHÂN VĂN

NGUYỄN THỊ QUỲNH TRANG

VAI TRÒ CỦA CÁC TỔ CHỨC PHI CHÍNH PHỦ
TRONG QUÁ TRÌNH HOẠCH ĐỊNH CHÍNH SÁCH VỀ
CÔNG NGHỆ THÂN THIỆN MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM

LUẬN VĂN THẠC SĨ
CHUYÊN NGÀNH: QUẢN LÝ KHOA HỌC VÀ CÔNG NGHỆ
MÃ SỐ: 60.34.04.12

Người hướng dẫn khoa học: PGS.TS. Đặng Ngọc Dinh

Hà Nội, 2016

LỜI CẢM ƠN

Sau thời gian học tập và nghiên cứu tại Chương trình cao học chuyên ngành Quản lý Khoa học và Công nghệ của trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn – Đại học Quốc gia Hà Nội, tác giả đã hoàn thành luận văn cao học với đề tài: *“Vai trò của các tổ chức phi chính phủ trong quá trình hoạch định chính sách công nghệ thân thiện môi trường ở Việt Nam”*.

Để có được kết quả này, tôi xin gửi lời cảm ơn sâu sắc tới PGS.TS. Đặng Ngọc Dinh - người đã trực tiếp hướng dẫn tôi thực hiện luận văn này với sự chỉ bảo nhiệt tình, sâu sát.

Tôi cũng xin bày tỏ lòng biết ơn chân thành tới các thầy giáo, cô giáo thuộc khoa Khoa học Quản lý - trường Đại học Khoa học Xã hội và Nhân văn - Đại học Quốc gia Hà Nội và các thầy, cô giáo trong trường cũng như Ban Giám hiệu nhà trường đã tạo môi trường học tập, nghiên cứu bổ ích, thiết thực cho các học viên, nhiệt tình giúp đỡ các học viên trong quá trình học tập, nghiên cứu và hoàn thành luận văn.

Bên cạnh đó, xin trân trọng cảm ơn sự giúp đỡ của các chuyên gia, và bạn bè trong suốt quá trình tôi thực hiện luận văn này.

Xin trân trọng cảm ơn!

Học viên

Nguyễn Thị Quỳnh Trang

MỤC LỤC

LỜI CẢM ƠN

PHẦN MỞ ĐẦU	1
1. Lý do nghiên cứu.....	1
2. Tổng quan tình hình nghiên cứu	3
3. Mục tiêu nghiên cứu.....	10
4. Phạm vi nghiên cứu.....	10
5. Mẫu khảo sát.....	10
6. Câu hỏi nghiên cứu	11
7. Giả thuyết nghiên cứu	11
8. Phương pháp chứng minh giả thuyết	12
9. Kết cấu luận văn.....	12
PHẦN NỘI DUNG NGHIÊN CỨU	12
CHƯƠNG 1. CƠ SỞ LÝ LUẬN VỀ CÁC TỔ CHỨC PHI CHÍNH PHỦ TRONG QUÁ TRÌNH HOẠCH ĐỊNH CHÍNH SÁCH CÔNG NGHỆ THÂN THIỆN MÔI TRƯỜNG	13
1.1. Các tổ chức phi chính phủ và phân loại	13
1.1.1. Khái niệm tổ chức phi chính phủ	13
1.1.2. Phân loại các tổ chức phi chính phủ	15
1.2. Khái niệm chính sách, hoạch định chính sách.....	19
1.2.1. Khái niệm chính sách.....	19
1.2.2. Khái niệm hoạch định chính sách và các khái niệm liên quan.....	20
1.3. Khái niệm môi trường, ô nhiễm môi trường và công nghệ thân thiện môi trường.....	23
1.3.1. Khái niệm môi trường, ô nhiễm môi trường.....	23
1.3.2. Khái niệm công nghệ thân thiện môi trường và các khái niệm liên quan....	24
1.4. Sự cần thiết tham gia của các tổ chức phi chính phủ trong lĩnh vực công nghệ thân thiện môi trường.....	28
1.4.1. Các tổ chức phi chính phủ đóng vai trò trung gian giữa Nhà nước và doanh nghiệp trong việc thực thi chính sách công nghệ thân thiện môi trường.....	27
1.4.2. Các tổ chức phi chính phủ tham gia tích cực vào các hoạt động chính sách với tư cách là một thành tố của Xã hội dân sự.....	29

CHƯƠNG 2. PHÂN TÍCH VAI TRÒ CỦA CÁC TỔ CHỨC PHI CHÍNH PHỦ TRONG QUÁ TRÌNH HOẠCH ĐỊNH CHÍNH SÁCH CÔNG NGHỆ THÂN THIỆN MÔI TRƯỜNG	32
2.1. Vài nét khái quát về các tổ chức phi chính phủ tại Việt Nam	32
2.2. Những yếu tố khách quan và chủ quan dẫn đến sự tham gia của các tổ chức phi chính phủ trong quá trình hoạch định chính sách công nghệ thân thiện môi trường ở Việt Nam	35
2.2.1. Yếu tố khách quan	35
2.2.2. Yếu tố chủ quan	45
2.3. Những thuận lợi và khó khăn của các tổ chức phi chính phủ khi tham gia hoạch định chính sách về công nghệ thân thiện môi trường ở Việt Nam	46
2.3.1. Thuận lợi	46
2.3.2. Khó khăn	48
2.4. Những đóng góp của các tổ chức phi chính phủ khi tham gia hoạch định chính sách công nghệ thân thiện môi trường ở Việt Nam	522
2.4.1. Vai trò cung cấp thông tin	522
2.4.2. Vai trò phân tích chính sách	57
2.4.3. Vai trò điều chỉnh chính sách	58
2.4.4. Các vai trò khác	63
CHƯƠNG 3. MỘT SỐ KHUYẾN NGHỊ HOÀN THIỆN ĐIỀU KIỆN PHÁP LÝ ĐỂ TỔ CHỨC PHI CHÍNH PHỦ THAM GIA TÍCH CỰC QUÁ TRÌNH HOẠCH ĐỊNH CHÍNH SÁCH CÔNG NGHỆ THÂN THIỆN MÔI TRƯỜNG Ở VIỆT NAM	66
3.1. Những thách thức từ vị thế của NGOs	67
3.1.1 Tính chính danh củaXHDS trong hệ thống pháp luật	67
3.1.2. Sự e ngại của doanh nghiệp khi hợp tác với các tổ chức phi chính phủ	67
3.1.3. Tương lai hạn hẹp về nguồn tài chính	68
3.2. Khuyến nghị	69
3.2. 1. Khuyến nghị cho các cơ quan Nhà nước	69
3.2.2. Khuyến nghị về hoàn thiện quá trình tham gia của NGO trong hoạch định chính sách công nghệ thân thiện môi trường	77
KẾT LUẬN	83
DANH MỤC TÀI LIỆU THAM KHẢO	84

PHẦN MỞ ĐẦU

1. Lý do nghiên cứu

1.1. Tính cấp thiết của đề tài

Ngày nay, việc sử dụng các công nghệ thân thiện môi trường để đảm bảo phát triển bền vững là một trong những chiến lược được nhiều quốc gia hướng tới, trong đó có Việt Nam. Trước tình trạng biến đổi khí hậu và ô nhiễm môi trường ngày càng trở nên nghiêm trọng, các quốc gia đã nỗ lực không ngừng trong việc xây dựng khung pháp lý nhằm tăng cường áp dụng công nghệ thân thiện môi trường với các công cụ chính như luật pháp, chính sách công, các thỏa thuận môi trường đa phương và các nguồn quỹ công để hoạt động. Trong Chương trình Môi trường Liên Hiệp Quốc (UNEP) và Cơ quan Năng lượng Quốc tế (IEA) đã chỉ ra rằng “sẽ có rất ít quốc gia chọn một công nghệ đắt tiền hơn nếu như lợi ích duy nhất mà công nghệ đó mang lại là phòng tránh những hiệu ứng xấu có thể có đối với sự thay đổi khí hậu. Mặc dù vậy, công nghệ đó có thể mang lại cho ta lợi ích có liên quan, ví dụ như giảm thiểu ô nhiễm không khí và nguồn nước”¹. Những lợi ích này thường khó hoặc không thể kiểm chứng ngay được nhưng các công nghệ này sẽ giúp đảm bảo những mục tiêu phát triển bền vững, phục vụ lợi ích của cả cộng đồng, của toàn xã hội. Do đó sử dụng công nghệ thân thiện môi trường, nhằm hướng tới một môi trường sạch và phát triển bền vững không chỉ là vấn đề của tổ chức, quốc gia mà còn ở phạm vi quốc tế.

Đổi mới công nghệ theo hướng áp dụng công nghệ thân thiện môi trường là hướng đi đúng và phù hợp với xu thế phát triển mới của doanh nghiệp. Tuy vậy, trong bối cảnh hiện nay, nhiều doanh nghiệp chưa ý thức được trách nhiệm về bảo vệ môi trường, sử dụng những công nghệ lạc hậu, gây ô nhiễm nghiêm trọng. Chính sách công nghệ thân thiện môi trường còn gặp nhiều khó khăn khi đi vào cuộc sống. Do vậy, bên cạnh vai trò quan trọng và quyết định của Chính phủ trong việc tham gia

¹Nguyễn Mạnh Quân, *Chuyển giao công nghệ thân thiện với môi trường –những yếu tố liên quan đến thương mại*, http://thongtinkhcnclak.vn/tailieu/tongluan/2007_4.pdf, T4/2007

các diễn đàn quốc tế nhằm thực hiện mục tiêu phát triển bền vững, hoạch định các chính sách về bảo vệ môi trường và giảm thiểu tối đa các tác động của biến đổi khí hậu, còn cần có sự quan tâm, ủng hộ của rất nhiều các nhóm xã hội, hay rộng hơn là Xã hội dân sự (XHDS). Trong đó, các tổ chức phi chính phủ (Non-Government Organizations (NGOs)) là một trong những loại hình tổ chức nòng cốt, ưu tiên triển khai các hoạt động phục vụ lợi ích cộng đồng, kêu gọi việc sử dụng năng lượng bền vững, áp dụng công nghệ thân thiện môi trường vì lợi ích chung của cộng đồng xã hội.

Tại Việt Nam, đặc biệt từ những năm tiến hành đổi mới đến nay, NGOs ngày càng phát triển rộng rãi và có vai trò dần được quan tâm trong quá trình hoạch định chính sách, đặc biệt là các chính sách xã hội. Hiện có hàng trăm NGO của Việt Nam đang tăng cường và đa dạng hóa hoạt động trong lĩnh vực môi trường, đặc biệt ở cấp độ cơ sở, đóng một vai trò quan trọng trong công tác tiếp nhận, vận động tài trợ cho những chương trình, hoạt động bảo vệ tài nguyên và môi trường hướng tới sự phát triển bền vững. Các tổ chức này còn góp phần đề xuất các vấn đề chính sách, cung cấp thêm các luận cứ cho quá trình ra quyết định chính sách trên nhiều lĩnh vực. Tuy nhiên, trong quá trình tham gia hoạt động hoạch định chính sách, NGOs cũng đang gặp không ít những khó khăn do chưa có những văn bản pháp lý quy định cụ thể về vấn đề này.

Xuất phát từ những phân tích trên, tác giả lựa chọn đề tài về *“Vai trò của các tổ chức phi chính phủ trong quá trình hoạch định chính sách về công nghệ thân thiện môi trường ở Việt Nam”* để làm luận văn thạc sĩ.

1.2. Ý nghĩa lý thuyết của nghiên cứu

Luận văn sẽ phân tích vai trò của NGOs với quá trình tham gia hoạch định chính sách về sử dụng công nghệ thân thiện với môi trường, những thuận lợi và khó khăn đối với NGOs trong quá trình hoạch định chính sách công nghệ thân thiện môi trường.

1.3. Ý nghĩa thực tế của nghiên cứu

Từ việc phân tích vai trò của NGOs trong quá trình hoạch định chính sách, đề xuất các khuyến nghị nhằm củng cố hơn nữa sự đóng góp của loại hình tổ chức